

Wallinin uusi tuleminen

■ HEIKKI PALVA

Georg August Wallin. Skrifter
*1. Studieåren och resan till
Alexandria.* Utg. Kaj Öhrnberg &
Patricia Berg, under medverkan
av Kira Pihlflyckt. Svenska
litteratursällskapet i Finland 2010.
SLS 730:1. Bokförlaget Atlantis.

Tämä formaatiltaan ja ulkoasu-
taan vakuuttava teos on ensimmäi-
nen osa Svenska litteratursällska-
petin kuusiosaiseksi suunnitelus-
sa projektissa, jonka tarkoituksena
on julkaista kaikki Arabian-tutki-
ja G.A. Wallinin (1811–52) kirjoi-
tukset sekä niihin liittyvä aineisto
tekstikriittisinä editioina. Urakka

on iso; onneksi työ on pätevässä käsissä. Takuumiehenä on Kaj Öhrnberg, joka on historiantutkijana ja arabistina työskennellyt Wallin-aineiston parissa 1970-luvulta lähtien ja tuntee alan paremmin kuin kukaan. Nyt hän ei ole tuomittu ahertamaan yksin, ja yhteistyö Patricia Bergin ja Kira Pihlflycktin kanssa tuottaa hienoa jälkeä.

Teossarjan ensimmäisen osan perusaineistona ovat kaikki tiedossa olevat Wallinin matkapäiväkirjat ja kirjeet vuosilta 1831–43, samoin hänelle näinä vuosina osoitetut kirjeet. Ne on julkaistu alkuperäisasussaan; arabiankielisiin on lisätty ruotsinkieliset käännökset. Matkaselostus päättyy ensimmäisessä osassa sopivasti joulukuun 13. päivän aamuun 1843, jolloin Wallin näkee laivan kannelta Aleksandrian sataman. Näkymä on ollut suurin piirtein sama kuin kirjan kanteen valittu David Robertsin lähes samanaikainen maalaus – kuvituksellinen täysosuma. Muikin kuvitus liittyy mainiosti sisältöön ja osuu mahdollisimman tarkasti oikeaan aikakehykseen. Maalausten, litografioiden ja valokuvien joukosta pistävät pikantisti esiin Wallinin latinan-, ruotsin- ja arabiankieliset käsialanäytteet.

Teoksessa on mukana myös liki sata sivua Wallinin opiskeluun ja yliopistouraan liittyvää aineistoa, laajimpina *lectio praecursoria* sekä klassisen arabian ja nykyisen puhekielen välisiä eroja koskeva väitöskirja vuodelta 1839, molemmat sekä latinaksi että Tom Bergmanin ja Tommi Lankilan ruotsinkielisinä käännöksinä. Tutkimussuunnitelmien parissa tuskallevalle nykytutkijalle Wallinin 16.10.1841 kirjoittaman matkasti-
pendihakemuksen lukeminen on

melkoinen aikamatka. Oppihistoriallisesti kiinnostava on myös hakemusten käsittely konsistorissa, jonka pöytäkirjoista jäsenten puheenvuorot ovat luettavissa. Wallinin hakemusta tuki 7 jäsentä, M.A. Castrén sai 4, Fredrik Cygnaeus 3 ja botanisti J.E.A. Wirzén 2 ääntä. Kilpaan liittyneistä intrigeistä antavat herkullisen kuvan kilpahakijoiden Cygnaeuksen ja Gyldénin kirjeet.

Tarpeellisenä johdantona Kaj Öhrnberg vie lukijan Wallinin elämänvaiheisiin, jotka hän liittää tiiviisti erilaisiin henkisiin ja aineellisiin toimintaympäristöihin: Ahvenanmaan Sundista Turun kautta Raumalle, sieltä yliopistolukuihin Helsinkiin ja Pietariin, sitten Pariisiin ja edelleen Egyptiin ja Arabian niemimaalle sekä lopulta Lontoon kautta takaisin kotimaahan niiksi kahdeksi vuodeksi, jotka tiimalaisissa enää olivat jäljellä. Kulttuurihistoriallinen ”laahus” on kuvauksessa tiiviisti mukana, tarkkaan rätätälöidysti. Kirjoittaja ei lankea kiusaukseen seurata yksittäisiä lankoja kauemmas kuin kokonaisuus vaatii. Kun usein puhutaan tutkimusperinteen jatkamisesta ja koulukunnista, Öhrnberg aivan oikein katsoo hyväksi kertoa, millaisia Lähi-idän kenttätutkimuksen perinteitä meillä oli ennen Wallinia. Hyvä näyte kurinalaisuudesta on, että hän selviää tehtävästä puolella sivulla. Peter Forsskål ja Wilhelm Ross eivät Wallinin yhteydessä käsiteltyinä anna aihetta enempään, olkoonkin, että Forsskål saattoi väikkyä hänen esikuvanaan. Samantapainen on tilanne Wallinin jälkeen. Tutkijana hän jäi maamme oppihistoriassa irralliseksi yksittäistapaukseksi; suoranaista jatkajaa hän ei työilleen koskaan saanut. Vaikka hän kuuluu 1800-luvun

eurooppalaisten Arabian-tutkijoiden eturiviin, hän oli siinäkin erillinen tapaus. Hän ei ollut nappula siinä ”suuressa pelissä”, jota suurvallat alueella kävivät. Tätä ominaisuutta arabit osaavat Wallinissa arvostaa.

Muslimi vai kristitty?

Osansa kuvauksesta saa myös Wallinin jälkimaine. Wallinin erityisenä saavutuksena nostetaan usein esiin hänen käyntinsä muilta kuin muslimeilta kielletyissä Mekassa ja Medinassa. Sinänsä on lähes yhä edentekevää, monesko eurooppalainen kävijä hän oli: kolmas, kahdeskymmenes tai jotakin muuta. Tieteelliseltä kannaltakaan käynnillä ei ollut väliä merkitystä, välistä kyllä: Mekan-kävijän, *hajjin*, arvo lisäsi hänen uskottavuuttaan muslimien silmissä ja paransi hänen toimintaedellytyksiään. Hänen merkittävin tieteellinen saavutuksensa oli epäilemättä Arabian niemimaan pohjoisosan ylitys ensimmäisenä länsimaisena tutkijana ja siitä annettu raportti.

Wallinin jälkimaineen liepeillä on myös käyty keskustelua hänen suhteestaan islamiin. Muslimit ovat yleensä pitäneet häntä uskonveljenään ja aitona pyhiinvaeltajana. Itse hän esiintyi sekä Egyptissä että niemimaalla tavallisimmin Venäjän Keski-Aasiasta tulleena muslimina, kantoihin hän suomalaisena Venäjän passia. Käytännössä tämä oli varmasti pienimmän riesan tie. Kirjassaan *Källan i fjärran öknen* (1976) Göran Schildt pitää paradoksaalisena, että läpeensä rehellinen Wallin näytteli muslimin roolia, vaikka piti kiinni isiensä uskosta ja säilytti kriittisen etäisyyden islamiin. Esseekokoelmaansa *Minnet av Alexandria* (1988) Johannes Salminen jopa väittää,

ettei Wallin sisimmässään koskaan lakannut halveksimasta islamia, vaikka hän mestarillisesti hallitsikin sen ulkonaiset muodot. Näiden tapaisille väitteille Öhrnberg ei löydä pohjaa. Wallin halveksi kaikkea tekohurskautta, yhtä hyvin muslimien kuin kristittyjenkin, ei suinkaan islamia eikä kristinuskoa. Luki-ajan kannalta kysymys Wallinin uskonnollisesta identiteetistä on Öhrnbergin mukaan oikeastaan irrelevantti. Teksteihin sillä ei näy olleen vaikutusta.

Toinen usein kosketeltu aihe on Wallinin sairaus ja kuolinsyy. Nuoruusvuosien rautainenkaan terveys ei kestänyt seitsemän kenttätutkimusvuoden rasituksia. Jonkin maksatautiin Wallin ainakin oli niiden aikana saanut, ja lisäksi hänen aorttansa oli laajentunut. Lääkäri ilmoitti kuolinsyyn aortan repeämisen. Muuta varmaa tietoa asiasta ei ole; spekulatiot Pariisissa syyskuussa 1843 saadusta syfilistartunasta jäävät pelkäksi arvauksiksi.

Maailmantähdestä maakuntasarjaan

Wallin oli maineensa huipulla 1850, jolloin hän sai Royal Geographical Society'n suuren palkinnon sekä Pariisin Société de Géographien suuren hopeamitalin. Edelliseen liittyen hän kirjoitti tiivistetyn matkakertomuksen, joka julkaistiin kolmena laajana artikkelina seuran aikakauskirjassa 1851, 1854 ja 1855. Näistä kaksi ensimmäistä ilmestyi 1979 Falcon-Oleander-kustantamon uusintapainoksina. Samojen artikkelien arabiankielinen käännös ilmestyi Beirutissa 1979 ja on nyttemmin jo ehtinyt kolmanteen painokseen. Saksaksi samat artikkelit julkaistiin 2004.

Hyvä näinkin, voisi sanoa. Wallinia itseään kuitenkin loukkasi se tapa, jolla hänen tekstiään riepoteltiin lehden toimituksessa, mutta varmasti suurempi harmi oli, että kansainväliselle tiedeyhteisölle hänen matkoistaan levisi ainoastaan luurankomainen reittiselostus. Sen parempaa ei ole vielä tarjolla. Eloiset matkapäiväkirjat ja kirjeet ovat ruotsia taitamattoman lukijapiirin tavoittamattomissa, nyt käynnistyneen projektin valmistuttuakin, ainoana poikkeuksena vain osan niistä kattavat suomenkieliset käännökset.

Hyvään vauhtiin päässyt alkuperäistekstien julkaisutyö on kuitenkin välttämätön perusta sellaisille käännöksille, jotka toivottavasti aikanaan nostavat Wallinin oikeaan arvoonsa.

Hänen kansainvälinen tunnettuutensa ei ole lähelläkään samaa tasoa kuin Burckhardtin, Dough-ty'n ja Thesigerin, joiden rinnalla Wallin tutkimusansioidensa perusteella Öhrnbergin mukaan asettuu.

Vaikka Wallinin suurin tieteellinen anti sisältyy hänen matkapäiväkirjoihinsa ja kirjeisiinsä, ei pidä unohtaa hänen *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaftissa* vuosina 1851–58 julkaistua kielitieteellistä tuotantoaan. Itse hän ennätti viimeistellä Arabian niemimaalta keräämänsä seitsemän beduiinirunon kokoelman, lajissaan ensimmäisen eurooppalaisen tieteen historiassa. Muut – beduiinimurteita koskevan tutkielman sekä aikakautensa parhaan tutkimuksen arabian fonetiikasta – toimitti postuumeina julkaisuiksi Herman Kellgren.

Wallinin matkapäiväkirjat ja valtaosan hänen kirjeistään julkaisi S.G. Elmgren neliosaisena teok-

sena vuosina 1864–66. *Georg August Wallins reseanteckningar från Orienten åren 1843–1849. Dagbok och brev* ei ole kuitenkaan aivan ehtaa Wallinia. Elmgren ei osannut arabiaa, ja siksi hän jätti pois sen osan aineistoa, jossa arabian taito olisi ollut tarpeen. Hän myös siloiteli tekstiä ja poisti ”sopimattomia” kohtia. Elmgrenin työtä jatkoi Knut Tallqvist, joka työstäessään Wallinin elämäkertaa täydensi aineistoa ja julkaisi sen teoksessaan *Bref och dagboksanteckningar af Georg August Wallin, utgifna jämte en lefnads-teckning* (1905). Jussi Aron ja Armas Salosen toimittama, useisiin painoksiin yltänyt *Tutkimusmatkoilla arabien parissa. Otteita matkapäiväkirjoista ja kirjeistä* (1966) pohjautuu Elmgrenin julkaisemiin teksteihin. Kaj Öhrnbergin toimittama ja Jaakko Anhavan suomentama teos *Georg August Wallin, Aavikon vaeltaja. Elämä ja päiväkirjat* (2007) sen sijaan perustuu Wallinin alkuperäisteksteihin.

Svenska litteratursällskapetin projekti ansaitsee kaiken kiitoksen. Tunnustuksen ansaitsee myös se kolmikko, joka on esimerkillisesti suoriutunut sarjan ensimmäisen osan toimitustyöstä. Nyt meillä on luvasa Wallinin koko kirjallinen tuotanto alkuperäisessä asussaan, huolellisesti dokumentoituna ja kommentoituna. Ei saa käydä samoin kuin Elmgrenin julkaisemalle aineistolle, joka ei 150 vuoteen löytänyt kääntäjää maailmankielille. Ehkäpä Wallinin uusi tuleminen pannaan nyt merkille ja hänen työnsä saatetaan laajempaan tietoisuuteen. Löytyneekö ratkaisu Arabian niemimaalta, Wallinin tutkimuskentältä?

Kirjoittaja on arabian kielen professori (emeritus).